

називаються оцінними політичними неологізмами. Як правило, це антономазійні утворення та перифрази, які несуть значну конотативну оцінку (зазвичай – негативну, рідко – позитивну) і виконують стилістично-експресивну функцію. В основі таких новоутворень лежить персоніфікація предметів, ознак, дій за реальними політичними діячами, що ще раз підтверджує антропоцентричну модель мовного розвитку.

Література

Андрусак І. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 “Германські мови” / І. В. Андрусак. – К., 2003. – 20 с. Баранов А. Н. Парламентские дебаты. Традиции и новации / Баранов А. Н., Казакевич Е. Г. – М.: Знание, 1991. – 64 с. Гливинска-Котыня Ю. Фамилии польских политиков – неисчерпаемый источник неологизмов // Политическая лингвистика. Раздел 2. Политическая коммуникация. – Вып. 2, 2011. – С. 77-81. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.journals.uspu.ru/i/inst/ling/ling36/ling36_12.pdf Зацний Ю. А. “VIP-неологізми” сучасної англійської мови ХХІ століття / Ю. А. Зацний. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.eprints.zu.edu.ua/1047/1/06zyuams.pdf Островська Ю. К. Дослідження семантики оцінних неологізмів: засади добору мовного матеріалу / Ю. К. Островська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/tmz/2009-19/Ostrovskaj.pdf Dijk T. A. What is political discourse analysis? // Key-note address Congress Political Linguistics. Antwerp, 7-9 December 1995. In Jan Blommaert and Christ Bulcaen (eds), Political Linguistics / Teun A. van Dijk. – Amsterdam: Benjamins, 1997. – P. 11-52. Hilarious political neologism of the day: “Moon-basing”. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.palmettopublicrecord.org/2012/02/17/hilarious-political-neologism-of-the-day-moon-basing The Man without a Face: The Unlikely Rise of Vladimir Putin/ by Masha Gessen - review – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.guardian.co.uk/books/2012/feb/26/vladimir-putin-masha-gessen-review

УДК 811.111'25

ПІДГОРНА А. Б.

(Запорізький національний технічний університет)

МЕТАФОРИЧНІ ТЕРМІНИ В АНГЛОМОВНИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ

У статті розглядається проблема метафоричності як одна із дискусійних в аспекті дослідження текстів науково-технічної літератури. Окреслюється природа зазначеного явища, його функції та значення в процесі наукового пізнання. Основні положення та висновки ілюструються прикладами з англійських текстів науково-технічної тематики.

Ключові слова: метафоричність, терміни, науково-технічні тексти, конотація, образність, точність, стилістична нейтральність.

Подгорная А. Б. Метафорические термины в англоязычных научно-технических текстах. В статье рассматривается проблема метафоричности как одна из дискуссионных в аспекте исследования текстов научно-технической литературы. Определяется природа указанного явления, его функции и значение в процессе научного познания. Основные положения и выводы иллюстрируются примерами из англоязычных текстов научно-технической тематики.

Ключевые слова: метафоричность, термины, научно-технические тексты, коннотация, образность, точность, стилистическая нейтральность.

Pidgorna A. B. Metaphoric Terms in English Scientific and Technical Texts. The article studies the problem of metaphorization as a contradictory one in the aspect of scientific and technical texts study. The nature of the phenomenon, its functions and significance in the process of scientific cognition are described. The examples from English scientific and technical texts illustrate the main statements and conclusions.

Key words: metaphorization, terms, scientific and technical texts, connotation, figurativeness, accuracy, stylistic neutrality.

Одним зі суперечливих питань при вивченні термінології історично вважалося питання про наявність конотації, емоційності в семантиці слова-терміна. В історії класичного мовознавства існувало категоричне визнання чистої номінативної функції терміна, відсутність у його значенні емоційності й експресивності. Це стверджувалося в роботах О.О. Реформатського, Г.О. Вінокура, Т.Л. Канделакі тощо. Не визнаючи наявності метафоричності в науці, дослідники намагалися пояснити існування понять, створених шляхом переноса значення, через інші категорії мови. Наприклад, Х. Фелбер визначав метафоричні терміни як «borrowings from the same language» [Temmerman 2000, p. 163], таким чином уникаючи питання асоціативності, що є базовим в процесі створення метафор.

Однак багато дослідників дотримувалось і дотримується іншої точки зору – це М.П. Піотровський, Н.З. Котелова, О.І. Моїсєєв та ін., стверджуючи, що крім сигніфікативного компонента значення у термінах всіх терміносистем може бути присутнім також конотація – певні семантичні нашарування [Акмалдінова 2006].

Асоціативне мислення відіграє велику роль у процесі наукового пізнання. А одним із проявів метафоричності вважається здатність до метафоричних перенесень, адже метафори

часто передають ідеї та називають поняття, які у буквальному (непереносному) значенні важко зрозуміти. Саме тому їх вивчення характеризується безсумнівною **актуальністю**.

Таким чином, **метою** даної статті є розгляд сутності та значення метафоричних термінів в текстах науково-технічної літератури. **Об'єктом** дослідження виступає метафоризація як засіб передачі науково-технічного знання, а **предметом** постають метафоричні терміни як результат зазначеного процесу метафоризації. **Матеріалом** дослідження є англомовні науково-технічні тексти.

Під терміном (лат. *terminus* «границя, кінець, межа»), зазвичай, розуміється мовний засіб вираження спеціального поняття. А отже багато науковців дають схожі визначення: термін – слово чи словосполучення спеціальної (наукової, технічної і т.п.) мови, яке створене, отримане чи запозичене для точного вираження спеціальних понять певної області професійних знань і позначення спеціальних предметів. У якості основних характеристик терміну називають точність, однозначність та емоційну нейтральність [Коваленко 2001, с. 257].

Подібні характеристики не тільки не співпадають з основними характеристиками метафори – виразністю, емоційністю, асоціативністю, а можна сказати, суперечать їм. Метафора базується на можливості переносно вжитого слова виконувати функцію нової характеристики предмета або явища через його перейменування за схожістю чи подібністю з іншим предметом. Вона основана на спільності елементів двох слів, денотати яких ніяк не пов'язані між собою в реальній дійсності (*virus*: спільна сема – здатність передаватися).

Власне завдяки цій своїй функції в останні десятиліття метафора все частіше стала розглядатися не як художній прийом або троп, а як засіб номінації, як вербалізований спосіб мислення. Дж. Лакофф, один з творців теорії концептуальної метафори, підкреслює: «метафоричність не є перевагою чи недоліком мислення; це просто неминучість. При використанні метафор краще сприймаються абстрактні поняття і надзвичайно складні ситуації» [Лакофф 2004, с. 95]. Саме тому метафоричність торкнулась і сфери науки, адже наукове пізнання неможливе без порівняння.

Результати пізнавальної діяльності людини закріплюються в метафоричних значеннях, які розвиваються в словах з конкретно-предметною співвіднесеністю. Так з'являється метафоричний спосіб утворення термінів. Термін є, як правило, носієм колективної професійно-наукової пам'яті, його евристична роль полягає передусім в тому, що, будучи знаком, який визначає в об'єкті щось загальне і закономірне, він стає інструментом пізнання. [Туровська]. Отже, термін несе знання, сприйняття якого полегшується завдяки метафоричній природі цього терміну, адже метафора як засіб вираження спеціального поняття полегшує передачу знань, асоціюючи спеціальне поняття із загальновідомим: “Unclearly structured concepts get structured in metaphor” [Temmerman 2000, р. 70]. Тому не дивує той факт, що термінологічний апарат більшості наук певною мірою базується на метафорі [Макаров 2003, с.98].

У процесі наукової метафоризації основним завданням є створити найбільш адекватний термін для вираження певної наукової концепції. Створенню будь-якого терміну, зокрема і метафоричного, передують складний і довгий період дослідження явища або об'єкту дійсності, тоді як сама термінологічна номінація – миттєвий акт. З погляду джерела метафоризації, велика кількість метафоричних термінів з'являються через екстралінгвістичні чинники: розвиток комп'ютерних технологій; процеси глобалізації; орієнтація на західну економіку, ідеологію і культуру. Вважається, що метафоризація як спосіб термінотворення з'являється на більш просунутому етапі розвитку наук [Подколзина 1994, с. 90].

Найбільш активно поповнюються метафоричними термінами в англійській мові такі сфери, як економічна, політична, комп'ютерна. Однак, і інші сфери спеціальних знань не оминула метафоризація їх терміносистем. Термінологія сфери металургії, наприклад, яка не є такою загальноживаною, як комп'ютерна, також демонструє схильність до асоціативності у процесі створення термінів: *blackheart* – чорно сердечний (чавун), *green sand* – вогка формувальна суміш, *cutting torch* – газовий різак, *shot wheel* – дробоструминний пристрій, *hot face* – робоча поверхня (футерівки), *shell* – кожух. Перекладні відповідники цих англійських метафоричних термінів зафіксовані у словниках, а отже є загальноприйнятими назвами цих понять металургійної галузі.

У той же час, не зважаючи на те, що ці терміни були утворені на основі метафоричного переносу, основною їх функцією є номінативна, і всі елементи конотації в терміні, як би активно вони не виступали, підпорядковані сигніфікату. Всі додаткові семантичні нашарування цього терміну лише доповнюють його характеристику, вказують на вагомі ознаки, сприяють точнішому їх розумінню. Наступні приклади функціонування термінів в спеціальних текстах є яскравою цьому ілюстрацією:

1) *In general, we can distinguish between two methods of sand casting; the first one using **green sand** and the second being the air set method.*

Словосполучення *green sand*, що називає вогку формувальну суміш, завдяки своїй метафоричності несе і додаткову характеристику – цей природний мінерал складається в основному з темно-зелених гранул, колір яких і став основою для такої назви.

2) *Additional insulation conserves heat but at the same time increases the **hot face** temperature and hence a better quality refractory is required.*

Термінологічне словосполучення *hot face* – робоча поверхня (футерівки), вказує також і на температуру цієї поверхні у період її експлуатації.

3) *Runners, gates, and risers may be removed using **cutting torches**, bandsaws or ceramic cutoff blades.*

Використання лексеми *torch* як складової терміну *cutting torch* вказує на один з етапів роботи, що виконує цей інструмент, – попередній нагрів металу полум'ям.

Отже, аналіз прикладів демонструє, що асоціативність метафоричних термінів не надає їм додаткової емоційності чи експресивної забарвленості, а отже не суперечить ідній з основних характеристик текстів науково-технічної літератури – стилістичній нейтральності. Більш того, такі терміни допомагають досягти точності та ясності розуміння завдяки образному порівнянню, на основі якого вони були утворені. Саме тому метафоризація як спосіб термінотворення активно використовується в спеціальних дискурсах різних галузей знань і більше не вважається прерогативою лише тільки художнього чи публіцистичного стилів, в яких образність традиційно вважалась провідною ознакою.

Розгляд проблеми метафоричності науково-технічних термінів був би неповним, якщо не торкнутися питання їх перекладу. Зазвичай переклад метафор викликає певні труднощі, адже перед перекладачем стоїть завдання зберегти образність лексеми в тексті перекладу. Однак, перед перекладачем, що має справу з метафоричними термінами таке питання не стоїть, адже він лише повинен точно номінувати поняття, яке цей термін позначає. Буде це найменування метафоричного характеру чи ні ролі не грає. Важливим є лише той факт, чи точно зрозуміє цю номінацію фахівець-реципієнт тексту перекладу.

Саме тому, терміни-метафори зазвичай перекладаються шляхом вибору словникового відповідника, адже вони, як правило, зафіксовані у перекладних словниках. Лише у випадках, коли метафоричний термін, з яким стикається перекладач науково-технічної літератури, є фактично семантичним новоутворенням і тому не має усталених перекладних відповідників, добирається найадекватніший спосіб передачі науково-технічного найменування, що цей термін-метафора виражає. Існують три основних способи передачі таких метафоричних слів-термінів:

1) метафоричним словом, що має такий же або дуже подібний характер образності (*grey absorption* – *сіре поглинання*, *guest-host* – «*гість-господар*» (ефект у рідких кристалах), *hat* – *шапка* (піна на поверхні рідини, що бродить), *sawtooth wave* – *пилкоподібне коливання*, *alligator skin* – «*крокодиляча шкіра*» (дефект поверхні), *tray* – *кишеня* (у системах обробки тексту), *hole transistor* – *дірковий діод*);

2) метафоричним словом, що має інший характер образності (*zapping* – *затирання (запису у пам'яті)*, *bleed* (полігр.) – «*зарізати*» (*обрізати поля разом з частиною тексту*));

3) неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність (*Christmas tree* – *фонтанна арматура*, *killed well* – *заглушена свердловина*, *bottleneck* – *критичний параметр (чинник)*, *brain* – *центральний процесор*, *donkey* – *допоміжний механізм*, *guillotine* (полігр.) – *паперорізальна машина*) [Валуйська].

Отже, все вищезазначене свідчить про актуальність та, як результат, **перспективність** вивчення мовознавцями та перекладачами проблеми термінів-метафор в текстах науково-технічної літератури. Знання основних особливостей їх функціонування та способів перекладу сприятиме адекватному їх розумінню та перекладу. Важливо усвідомлювати, що асоціативність, яка закладена при їх утворенні, хоч і полегшує їх розуміння, однак, не є провідним параметром, на якому базуватиметься їх переклад. Хоч ці терміни і є метафоричними за своєю природою, провідними в них все ж таки залишаються ознаки та функції терміну – точність та однозначність номінації в межах певного спеціального (професійного) контексту.

Література

- Акмаддінова О.М. Загальнолітературні слова у контексті науково-технічної літератури [Електронний ресурс] / О.М. Акмаддінова, О.О. Письменна. – Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/NIEK_2006/Philologia/17388.doc.htm.
 Валуйська А.В. Розмовні елементи в англійських науково-технічних текстах та особливості їх перекладу засобами української мови [Електронний ресурс] / А.В. Валуйська, З.М. Корнева. – Режим доступу до ресурсу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/gv/2008_12/2/articles/Volume%202/Suchasna%20mova/4_Valuyska.pdf.
 Коваленко А.Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: навчальний посібник / А.Я. Коваленко. – К.: КНУ ім. Шевченка, 2001. – 290 с.
 Лакофф Дж. Метафори, якими ми живемо / Дж. Лакофф, М. Джонсон; [під ред. Баранова А.Н.]. – М.: Едиторіал УРСР, 2004. – 256 с.
 Макаров М.Л. Основи теорії дискурсу / М.Л. Макаров. – М.: Гнозис, 2003. – 280 с.
 Подколзина Т.А. Метафора и парадокс в английской терминологии: дис. ... канд. филол. наук / Т.А. Подколзина; МГУ им. М.В. Ломоносова. – М., 1994. – 268 с.
 Туровська Л.В. Сучасні вимоги до інформативності терміна [Електронний ресурс] / Л.В. Туровська. – Режим доступу до ресурсу: http://term-in.org/index.php?option=com_content&view=article&id=118&Itemid=7&lang=en.
 Temmerman R. Towards New Ways of Terminology Description: the Sociocognitive Approach / Rita Temmerman. – Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2000. – 276 p.

УДК 81.001.2

ПОМІРКО Р. С.

(Львівський національний університет ім. І. Франка)

КПЕНЬ С. В.

(Львівська державна фінансова академія)

АНОМАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКОДОВОГО ТЕКСТУ

Проаналізовано орфографічні особливості мови Lolspeak, використовуваної в Інтернет-мемах Lolcats. Розглянуто процеси мовної гри на графо-стилістичному, лексичному та синтаксичному рівнях.

Ключові слова: Lolspeak, Інтернет-мем, мовна гра.

Помирко Р. С., Кипень С. В. Аномальные принципы формирования поликодового текста. Проанализировано орфографические особенности языка Lolspeak используемого в Интернет-мемах Lolcats. Рассмотрены процессы языковой игры на графо-стилистическом, лексическом и синтаксическом уровнях.

Ключевые слова: Lolspeak, Интернет-мем, языковая игра.

Pomirko R. S., Kipen S. V. Abnormal Principles of Polycode Text. The spelling peculiarities of Lolspeak, used in Internet-memes Lolcats have been analyzed. The processes of language games on the graphic and stylistic, lexical and syntactic levels have been considered.

Keywords: Lolspeak, Internet-meme, language games.

У сучасному віртуальному просторі виник новий модус комунікації, який асимілює різноманітні види дискурсу із особливим механізмом знакопородження. Жанрова неоднорідність тексту, специфічна система скорочень, смайлики стали узуальними елементами електронного спілкування. Комунікативна взаємодія у Мережі симпліфікує мову, де переважає принцип *як чую так і пишу*. Як і в реальному спілкуванні, імпульсом до створення Інтернет-сленгу є протест комунікантів проти традиційних правил мови та намагання до новизни. Вартим уваги є також функціонування *Інтернет-мемів* (спонтанне поширення популярної текстової, аудіо-відео інформації різними комунікативними каналами). Його **головною метою є привертання уваги комунікантів через емотивне забарвлення меседжу, адже саме експресивність сприяє запам'ятовуванню й поширенню вкладеного у повідомлення змісту.** Уперше поняття *мема/міма* та його концепція згадується у книзі “Егоїстичний ген” відомого генетика Р. Докінса. Учений стверджує, що термін *мем* (meme) він придумав, скоротивши грецьке слово *тітета* (μίμησις) – *наслідувати, подібність*. Р. Докінс зазначав, що хотів увести в науковий обіг односкладове слово, яке звучить подібно до *ген*. Він визначає *мем* як *одиночку передачі культури*. Меми – це реплікатори, тобто об'єкти, що копіюють самих себе. Їхнє виживання, відтворення та поширення залежить від наявності принаймні одного носія